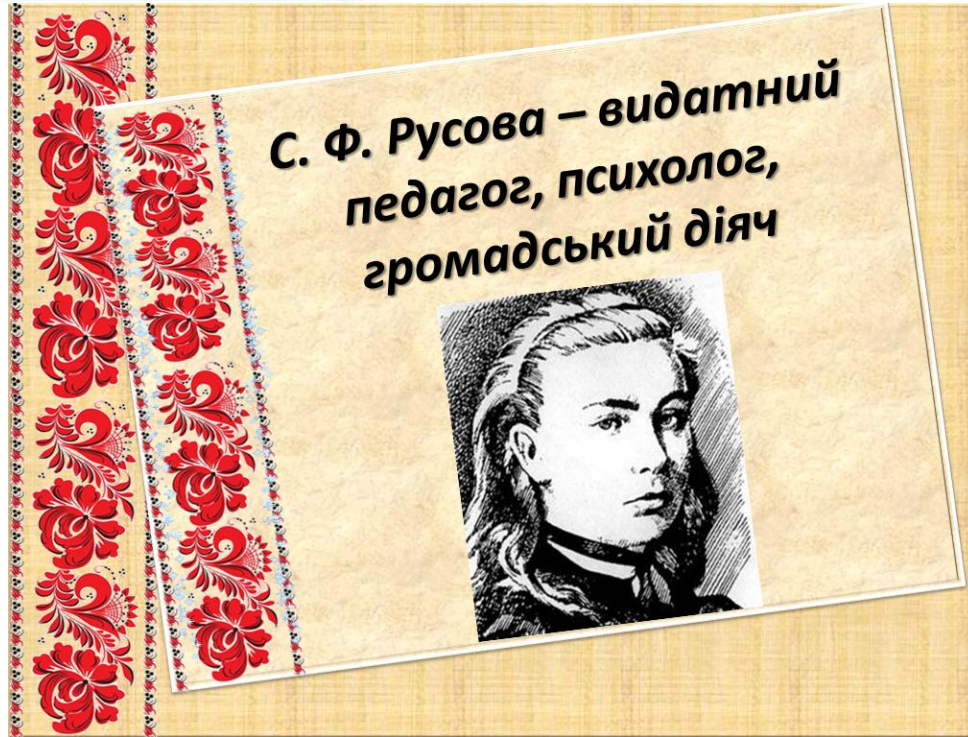

СОФІЯ ФЕДОРІВНА РУСОВА

Кожна держава, що через ті чи інші обставини, дійшла до руїни, може з неї врятуватись, коли добре організує свою єдину національну школу від нижчої до вищої.

Окіпняк Г.Й. - Як педагог-філософ і педагог-практик Софія Федорівна Русова глибоко усвідомлювала, що школа й виховання мають функціонувати у повній відповідності з особливостями й потребами своєї країни, нації.

Софія Русова жила й працювала в епоху бурхливих реформ в педагогічній теорії та практиці, в час, коли розвивалось „нове виховання”, в багатьох зарубіжних країнах виникали авторські школи, інноваційні форми й методи організації навчально-виховного процесу, що призвело до появи ряду течій: експериментальної педагогіки, прагматичної педагогіки, теорії вільного виховання, теорії трудової школи та ін. Вона відстоювала педоцентриський підхід до організації шкільного життя, який розуміла як глибоку індивідуалізацію навчально-виховного процесу на основі вивчення дитини, її інтересів, нахилів, схильностей, можливостей, біологічних ритмів, тощо.

Софія Русова наголошувала, що сучасна педагогіка в своєму теоретичному дослідженні й у практичній реалізації має користуватися науковими вказівками філософії, етики, психології, соціології та соціальної психології. За її глибоким переконанням головною відміною нового виховання є те, що воно базується на власному зусиллі самої дитини, її не тренують зверху за певним трафаретом, а ставлять її перед самостійним розв’язанням різноманітних проблем – і моральних і наукових, що зумовлює розвиток усіх її здібностей, зміцнення волі й усіх творчих сил.

Життєвий та творчий шлях Софії Русової

Народилася вона 18 лютого 1856 року на Чернігівщині. Мати Софії – Ганна Жерве, французького походження, батько – Федір Ліндфорс, швед. Зразкову родину Ліндфорсів поважали сусіди і селяни, проте щастя було недовгим. Коли Софійка була зовсім маленькою, померли її сестра Наталя і брат Володя. Від туги і горя тяжко захворіла й невдовзі померла мати. Діти залишилися під опікою батька Федора Ліндфорса, який справою свого життя вважав безкорисливе служіння народові.

У 10 років Русова вступила до Фундуклеївської гімназії, яку закінчила з золотою медаллю. Взимку 1871 родину спіткало горе: раптово помирає батько. Зовсім юна Софія залишилася круглою сиротою.

Перед Софією постає питання: який шлях обрати? І вона із сестрою Марією вирішує присвятити себе школі. З цією метою сестри їдуть до Петербурга, де вивчають досвід кращих педагогів та роботу шкіл: твори Песталоцці, Руссо, Дістервега, Фребеля.

У 1871 році, вже в Києві Софія і Марія Ліндфорс відкривають приватний дитячий садок, у якому було 20 вихованців.

Серед вихованців були здебільшого діти з родин інтелігенції, зокрема двоє дітей Старицьких. Сестри не шкодували свого часу, готуючись до занять зі своїми вихованцями.

Громадська робота приносила Софії ще більше задоволення, бо вона познайомилася з Олександром Русовим. Молоді люди взаємно симпатизували один одному. «Він перший відкрив мені красу української народної пісні, — напише пізніше Софія Федорівна, — заговорив до мене українською мовою і без довгих промов і пояснень збудив у мене ту любов до нашого народу, що вже ніколи не покидала мого серця й керувала всією моєю працею довгі літа».

Ув'язнена 1881 року за зв'язки з російськими революційними колами, відтоді постійно перебувала під поліцейним наглядом. Часто переслідувана, змінювала місце перебування, проте всюди включалася у громадську роботу, влаштовувала прилюдні народні читання, організовувала таємні школи.

У 1908 році Олександр Русов дістав запрошення з Києва від директора Комерційного інституту викладати статистику. Софія щаслива: збулася її мрія жити й працювати в Києві. У 1910 році Русова ввійшла до складу вчительської колегії комерційної школи. У Комерційному інституті вона викладає французьку мову. У той час у педагогічному житті сталася знаменна подія — почав виходити педагогічний журнал «Світло», співредактором якого була Софія Русова.

- Софія Русова проявила себе як педагог практик і теоретик. Вона виступає з лекціями перед педагогами, вихователями, студентами.
- У 1917 році С. Русову запрошують прочитати курс лекцій з дошкільного виховання у Київському Фребелівському педінституті, який на той час готував вихователів для дошкільних установ /Нині – це педуніверситет ім. М. Драгоманова/.
- І хоча Софія Федорівна не мала диплома про вищу освіту та лекторського стажу читання лекцій, ці лекції вона прочитала блискуче. Так Софія Федорівна прилучилася до педагогіки, з якою не поривала до кінця життя, стала професором даного закладу.

- Коли в Подебрадах (Чехія) була заснована Українська академія, професор Русова дістала туди запрошення. У цей же час у Гаазі відбулися збори Інтернаціональної жіночої ради, куди Українська Жіноча Рада делегувала Софію Федорівну. «Треба тепер, щоб Русова цілу Європу об'їхала й розповіла про ситуацію в Україні», — вона несла світові правду про те, що коїться в Україні. Розповідала про голод, винищення селянства, терор проти національно свідомої інтелігенції..
- У 1923 році Софія Русова – професор Українського педагогічного інституту імені Михайла Драгоманова у Празі.

Померла С. Русова 5 лютого 1940 року в Празі, проживши довге, тяжке, але щасливе життя, проповідуючи до останніх днів гуманізм, просвітництво, національну ідею шкільного життя.

Ідея національного виховання в педагогічній спадщині Софії Русової

Центральне місце в багатогрнній педагогічній спадщині вченої займає концепція української національної системи освіти і національного виховання, у межах якої отримали своєрідну інтерпретацію найважливіші фундаментальні теоретико-методологічні проблеми — мета, завдання, зміст, методи, принципи, форми освіти, навчання й виховання.

Концепція рідної української школи

Ідея національного виховання — головна й визначальна в педагогічній концепції С. Русової. У центрі педагогічної концепції вченої перебуває дитина з її природженими задатками, здібностями, можливостями, талантами.

Головне завдання виховання — забезпечення розвитку відзначених чинників, а також національної самосвідомості і загальнолюдської моралі; формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного і культурного потенціалу свого народу.

“ В його руках майбутність народу ”

Вимоги до особистості вчителя

- ✓Любити свою професію
- ✓Знати та розуміти суспільні рухи
- ✓Знати історії своєї країни
- ✓Високий рівень педагогічної культури
- ✓Знати основи психології та педагогіки
- ✓Досконало володіти методикою навчання та виховання

Найважливіші принципи педагогічної концепції С. Русової:

- [гуманізм](#);
- [демократизм](#);
- [народність](#);
- [природовідповідність](#);
- [культуровідповідність](#);
- [особистісно орієнтований підхід](#);
- [соціальна обумовленість виховання](#);
- [загальнолюдські цінності](#).

- "Дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і тремтливих звуках, у казці та грі, у власній творчості, в красі, що надихає її серце, в прагненні робити людям добро..."

Використані джерела:

- Дорошенко Н. Софія Русова як педагог // Шлях виховання і навчання. — Л., 1936
- Коваленко Є. Софія Русова педагог-просвітитель, державний діяч, вчений // Рідна школа. — 2000. — № 8. — с. 35—38. — Бібліогр.: 5 назв.
- Кучинський М. Педагог і вчений (Софія Русова) // Історичний календар. — 2001. — К., 2001. — с. 115—118.
- Мазур Г. Педагогічну спадщину С. Ф. Русової — в масову практику роботи національної школи // Початкова школа. — 2001. — № 5. — с. 51—53.
- Проскура О. В. Софія Русова — талановита дочка України // Початкова школа. — 1993. — № 3. — с. 44—46.
- Русова Софія. Мемуари. Щоденник. — К.: Поліграфкнига, 2004. — 544 с.